

Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού
Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς

Ιστορίες Γραφής:
άνθρωποι, πολιτεύματα, θεσμοί, λατρείες, οικονομία

ικόπολη

Αρχαιολογικό Μουσείο Νικόπολης

Συντονισμός υποέργου:	<i>Αθανάσιος Θέμος, Αρχαιολόγος, δφ. Ιωάννα Βενιέρη, Αρχαιολόγος, δφ.</i>
Γενική επιμέλεια:	<i>Ιωάννα Βενιέρη, Αρχαιολόγος, δφ. Ελένη Ζαββού, Αρχαιολόγος, MSc - Ιστορικός</i>
Σχεδιασμός περιεχομένου:	<i>Ιωάννα Βενιέρη, Αρχαιολόγος, δφ. Σταματούλα Μακρυπόδη, Αρχαιολόγος, δφ. Θάλεια Σπυριδάκι, Αρχαιολόγος - Μουσειολόγος, MA Νικόλαος Σούμας, Αρχαιολόγος - Μουσειολόγος, MA</i>
Συγγραφή κειμένων:	<i>Θάλεια Σπυριδάκι, Αρχαιολόγος - Μουσειολόγος, MA Ελένη Ζαββού, Αρχαιολόγος, MSc - Ιστορικός Μαρία Καραμπά, Αρχαιολόγος, MSc (ΕΦΑ Πρέβεζας)</i>
Επιστημονική επιμέλεια:	<i>Ελένη Ζαββού, Αρχαιολόγος, MSc - Ιστορικός</i>
Αρχαιολογική τεκμηρίωση:	<i>Μαρία Καραμπά, Αρχαιολόγος, MSc (ΕΦΑ Πρέβεζας)</i>
Γραφιστική και καλλιτεχνική επιμέλεια:	<i>Γιώργος Κυριακάκης, Γραφίστας Νικιάννα Σοφιά, Εικονογράφος</i>
Φωτογραφίες:	<i>ΕΦΑ Πρέβεζας</i>
Διοικητική υποστήριξη:	<i>Γεώργιος - Αναστάσιος Παρασκευόπουλος, Διοικητικός - Λογιστής, MSc Αναστασία Γκουτενούδη, Διοικητικός - Οικονομικός</i>

ISBN: 978-618-86562-2-2

Μάρτιος 2023

Εκτύπωση- Βιβλιοδεσία: PressiousArvanitidis

Ιστορίες Γραφής: άνθρωποι, πολιτεύματα, θεσμοί, λατρείες, οικονομία

Αρχαιολογικό Μουσείο Νικόπολης

*Ο Καίσαρ με ίδρυσε στη θέση της Λευκάδας, της εύφορης Αμβρακίας,
του Θυρρείου, του Ανακτορίου,
του Αμφιλοχικού Άργους και όλων των τριγύρω πόλεων,
που πάνω τους έπεσε και κατέστρεψε με το δόρυ του ο πόλεμος.
Ίδρυσε εμένα, τη Νικόπολη, θεία πόλη
την οποία ο βασιλεύς Φοίβος δέχεται ως προσφορά για τη νίκη στο Άκτιο.*

Παλατινή Ανθολογία 9.553

Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού
Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς
Επιγραφικό Μουσείο

Λίγα λόγια για το πρόγραμμα

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Ιστορίες Γραφής: άνθρωποι, πολιτεύματα, θεσμοί, λατρείες, οικονομία» αποτελεί μια συνεργασία του Επιγραφικού Μουσείου, που διαφυλάσσει τα γραπτά κείμενα της αρχαιότητας σε λίθο, με τα Αρχαιολογικά Μουσεία Θάσου, Δράμας, Σαμοθράκης, Αιανής, Νικόπολης, Πάρου, Κέας, Μήλου, Καλύμνου, Κω, Λήμνου, Μυτιλήνης και την Αρχαιολογική Συλλογή Ερεσού.

Στόχος του προγράμματος είναι η εξοικείωση των μαθητών και των μαθητριών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με τις αρχαίες ελληνικές επιγραφές μέσα από ειδικά σχεδιασμένες δραστηριότητες.

Επιλεγμένες επιγραφές δίνουν απαντήσεις σε ερωτήματα που αφορούν στους ανθρώπους, τα πολιτεύματα, τους θεσμούς, τις λατρείες και την οικονομία, αποκαλύπτουν πτυχές της καθημερινής ζωής στην αρχαιότητα και μας βοηθούν να κατανοήσουμε και να ανασυνθέσουμε την ιστορία του κάθε τόπου.

Η σημασία της επιγραφικής

Η Επιγραφική είναι η επιστήμη που ασχολείται με τη μελέτη των αρχαίων επιγραφών, των κειμένων που έχουν διασωθεί αυτούσια από την αρχαιότητα γραμμένα πάνω σε διάφορα σκληρά υλικά, όπως η πέτρα, το μέταλλο, ο πηλός, το ξύλο.

Οι επιγραφές είναι οι άμεσες γραπτές πηγές της αρχαιότητας και παρέχουν σημαντικές πληροφορίες τόσο για την κατανόηση της κοινωνίας που τις δημιούργησε σε ιδιωτικό και κυρίως σε δημόσιο επίπεδο, όσο και για την εξέλιξη της ελληνικής γραφής.

Αρχαιολόγοι, ιστορικοί και φιλόλογοι είναι οι επιστήμονες που ασχολούνται με τη μελέτη, την ανάγνωση, τη συμπλήρωση (στην περίπτωση των φθαρμένων μνημείων), την ερμηνεία, τη μεταγραφή και τη χρονολόγηση των επιγραφών.

Λίγα λόγια για το Αρχαιολογικό Μουσείο της Νικόπολης και την επιγραφική συλλογή του

Tο Αρχαιολογικό Μουσείο Νικόπολης βρίσκεται στη βόρεια είσοδο της πόλης της Πρέβεζας, δύο μόλις χιλιόμετρα από τον ομώνυμο αρχαιολογικό χώρο. Είναι ένα μουσείο θεματικό, αφού είναι αφιερωμένο αποκλειστικά στη Νικόπολη, την πόλη-σύμβολο της μεγαλειώδους νίκης που πέτυχε ο Οκταβιανός, ιδρυτής της και πρώτος Ρωμαίος αυτοκράτορας, επί του Αντωνίου και της Κλεοπάτρας (Ναυμαχία Ακτίου, 31 π.Χ.).

Η νίκη αυτή και η σημασία της για τη μετέπειτα πορεία της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας και του τότε γνωστού κόσμου γενικότερα καθόρισε την κεντρική ιδέα της έκθεσης: «Μία ναυμαχία - Μία πόλη - Μία αυτοκρατορία». Μέσα από πέντε ενότητες και περισσότερα από 1.000 εκθέματα προβάλλεται η πορεία και εξέλιξη της πόλης σε ακμαίο αστικό κέντρο κατά τους ρωμαϊκούς χρόνους και η μετατροπή της σε θρησκευτική μητρόπολη κατά τους παλαιοχριστιανικούς χρόνους (5ος -6ος αι. μ.Χ.).

Η αφήγηση ξεκινάει με τα γεγονότα πριν την οικοδόμηση της Νικόπολης και φτάνει μέχρι την ίδρυση του Αρχαιολογικού Μουσείου Νικόπολης.

Το σύνολο σχεδόν της συλλογής του μουσείου προέρχεται από μνημεία του αρχαιολογικού χώρου της Νικόπολης, της πόλης (άστυ), της περιμετρικής υπαίθρου-χώρας και των λιμανιών της. Περιλαμβάνει αρχαιότητες ρωμαϊκές, κατά κύριο λόγο γλυπτά (σαρκοφάγους, αγάλματα και αγαλμάτια, αυτοκρατορικούς ανδριάντες), επιγραφές και νομίσματα, καθώς και παλαιοχριστιανικές, αρχιτεκτονικά κυρίως γλυπτά (μαρμάρινα κιονόκρανα, θωράκια, επίκρανα).

Οι επιγραφές ανήκουν στα εξέχοντα σύνολα της συλλογής. Διακρίνονται σε επιτάφιας (η συντριπτική πλειονότητα, περίπου 80% του συνόλου), αναθηματικές, τιμητικές και ψηφίσματα της πόλης. Πέρα από το γεγονός ότι αποτελούν άμεσες μαρτυρίες για τις λατρείες, τη δημόσια οργάνωση και γενικότερα την ιστορία της πόλης, επιτρέπουν, σε συνδυασμό με τις διαθέσιμες γραπτές πηγές, τη συγκρότηση της προσωπογραφίας της Νικόπολης. Διασώζουν περισσότερα από 210 ανθρωπώνυμα, με τα ελληνικά να εκπροσωπούν περίπου το 67% του συνόλου και τα ρωμαϊκά το 33%.

Νικόπολη

Καί νικήσας ὁ Καίσαρ τὸν Ἀντώνιον καὶ τὴν Κλεοπάτραν ἔκτισε πόλιν, καλέσας αὐτὴν Νικόπολιν διὰ το ἐκεῖσε ἡττηθῆναι τὸν Ἀντώνιον ...

Κωνσταντίνου Πορφυρογέννητου *Περὶ θεμάτων Ανατολῆς και Δύσεως* 2, 34, 16

Ο έρωτας του Ρωμαίου στρατηγού Μάρκου Αντώνιου με την Κλεοπάτρα, τη γοητευτική βασίλισσα της Αιγύπτου, πολύ ανησύχησε τη Ρωμαϊκή Σύγκλητο και τον παλιό του σύμμαχο και γαμπρό του, Οκταβιανό. Φοβήθηκαν ότι η εξουσία θα περνούσε στα χέρια μιας γυναίκας, και μάλιστα Ελληνίδας της Ανατολής! Έτσι, αποφάσισαν να αναλάβουν δράση! Η σύγκρουση ανάμεσα στον Οκταβιανό και τον Αντώνιο και την Κλεοπάτρα έλαβε χώρα στη θάλασσα, στο ακρωτήριο του Ακτίου, στις 2 Σεπτεμβρίου 31 π.Χ. Η ναυμαχία ήταν σφοδρή! Στην πιο κρίσιμη στιγμή, η Κλεοπάτρα – ίσως προδικάζοντας την εξέλιξη της μάχης – εγκαταλείπει με τα πλοία της το πεδίο της σύγκρουσης και κατευθύνεται προς την Αίγυπτο. Ο Αντώνιος την ακολουθεί αφήνοντας το υπόλοιπο στράτευμα στο έλεος του αντιπάλου. Η νίκη του Οκταβιανού είναι πανηγυρική! Ένα χρόνο μετά ο Οκταβιανός κατατροπώνει το μοιραίο ζευγάρι στην έδρα του, την Αίγυπτο. Ο Αντώνιος αυτοκτονεί για να μην πέσει στα χέρια του Οκταβιανού· το ίδιο και η Κλεοπάτρα. Κάπως έτσι τελειώνει άδοξα ένα ερωτικό ειδύλλιο που έμεινε στην ιστορία· κάπως έτσι γεννήθηκε η Νικόπολη, η πόλη της Νίκης, στο μέρος όπου ο Οκταβιανός πέτυχε την περήφανη νίκη του! Και κάπως έτσι από το Άκτιο και τη Νικόπολη, το 31 π.Χ., ξεκινά μια νέα εποχή για την παγκόσμια ιστορία, η εποχή της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας.

Γνωστά πρόσωπα που συνδέθηκαν με την πόλη, παρουσιάζουν επιγραφές από το Αρχαιολογικό Μουσείο της Νικόπολης! Ας τα γνωρίσουμε!

Γάιος Οκτάβιος

Οκταβιανός το όνομά μου, Αύγουστος ο τίτλος μου! Όπως ήδη ξέρετε, μετά τη νίκη μου στο Άκτιο, ίδρυσα την Νικόπολη, την κόσμησα με λαμπρά κτήρια, αναδιοργάνωσα τα Άκτια, τον παλιό αγώνα προς τιμήν του Απόλλωνα. Το 27 π.Χ. έστησα τρόπαιο της νίκης για να θυμούνται όλοι την αυγή μιας νέας εποχής – μιας εποχής ειρήνης και ευημερίας, τη «Ρωμαϊκή ειρήνη» (Pax romana), όπως ονομάστηκε η περίοδος αυτή που διήρκησε πάνω από δύο αιώνες.

Ως «οικιστής» της Νικόπολης, θα σας παρουσιάσω μια επιγραφή που αναφέρεται στη Δικαία, την πρώτη ιέρεια της Αρτέμιδος Κελκαίας από την ίδρυση της πόλης!

Νέρωνας, αυτοκράτορας

Κάποιοι με θεωρούν εκκεντρικό, ίσως γιατί θέλησα να στεφθώ νικητής σε όλους τους καλλιτεχνικούς και αθλητικούς αγώνες της Ελλάδας! 1.808 νίκες πέτυχα το 66 μ.Χ., οπότε περιόδεψα στις ελληνικές επαρχίες. Κανένας αγώνας δεν μου ξέφυγε, ούτε βέβαια τα Άκτια, η παλιά τοπική γιορτή προς τιμήν του Απόλλωνα, που αναδιοργάνωσε ο πρόγονός μου, ο Οκταβιανός. Τα Άκτια απέκτησαν τόση ακτινοβολία που συγκρίνονταν με τους Ολυμπιακούς Αγώνες. Γίνονταν κάθε τέσσερα χρόνια. Αθλητές από όλο τον ρωμαϊκό κόσμο αγωνίζονταν για το έπαθλο, ένα στεφάνι από κλαδιά δέντρων, αλλά και για τη δόξα των νικητών!

Η επιγραφή που θα σας παρουσιάσω, δυστυχώς, δεν αναφέρεται σε εμένα, αλλά σε έναν άλλο νικητή, τον Νεικομήδη.

Σαβίνα, αυτοκράτειρα

Είμαι η Αυγούστα Βιβία Σαβίνα, σύζυγος του αυτοκράτορα Αδριανού. Ο σύζυγός μου επισκέφθηκε πολλές φορές την Ελλάδα. Εξάλλου, είναι γνωστή η εκτίμηση που έτρεφε για τον ελληνικό πολιτισμό. Στη Νικόπολη φτάσαμε το 128 μ.Χ. Οι Νικοπολίτες μάς επεφύλαξαν θερμή υποδοχή! Έστησαν βωμούς προς τιμήν μας, μάς λάτρεψαν σαν θεούς. Μην σας κάνει εντύπωση! Από τον Οκταβιανό και μετά η λατρεία του αυτοκράτορα ήταν ιδιαίτερα διαδεδομένη στις ανατολικές πόλεις της αυτοκρατορίας.

Κάποιους από τους βωμούς αυτούς θα τους παρουσιάσω εγώ!

Επίκτητος, φιλόσοφος

Η ζωή μου ήταν γεμάτη περιπέτειες. Γεννήθηκα δούλος στην Ιεράπολη της Φρυγίας και έζησα για αρκετό διάστημα στην Ρώμη όπου το αφεντικό μου με βασάνιζε συστηματικά. Παρακολούθησα μαθήματα φιλοσοφίας, κέρδισα την ελευθερία μου και έγινα και εγώ φιλόσοφος. Είμαι στωικός φιλόσοφος, για αυτό και προσπαθώ να είμαι ήρεμος, ατάραχος, να δείχνω υπομονή και καρτερικότητα σε ό,τι συμβεί στη ζωή μου. Στη Νικόπολη έφτασα το 89 μ.Χ. Εκεί ίδρυσα φιλοσοφική σχολή, που απέκτησε μεγάλη φήμη. Στο Μουσείο θα διαβάσουμε δύο επιτύμβιες στήλες.

Επίκτητος είναι το όνομά μου. Αυτό που έχει σημασία για έναν φιλόσοφο είναι να μην έχει έπαρση και να μένει σταθερός στις αρχές του.

Χρονολόγιο

Ρωμαϊκοί Χρόνοι
31 π.Χ. – 324 μ.Χ.

περ. 30 π.Χ.: Ο Οκταβιανός Αύγουστος ιδρύει τη Νικόπολη σε ανάμνηση της πανηγυρικής νίκης του στο Άκτιο. Η στρατηγική θέση της πόλης και τα προνόμια, που της παραχωρεί, την αναδεικνύουν σε μια από τις πιο σημαντικές πόλεις της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.

27 π.Χ.: Ο Οκταβιανός αναδιοργανώνει τα Άκτια, παλιά τοπική γιορτή προς τιμήν του Απόλλωνα. Η γιορτή αποκτά λαμπρό χαρακτήρα και πανελλήνια ακτινοβολία. Για τις ανάγκες της κτίζονται θέατρο, στάδιο και **γυμνάσιο**.

89 μ.Χ. ή 94 μ.Χ.: Ο Επίκτητος (περ. 50-135/138 μ.Χ.), στωικός φιλόσοφος, εγκαθίσταται στη Νικόπολη και ιδρύει φιλοσοφική σχολή. Εκεί φοιτά και ο ιστορικός Αρριανός, γνωστός για το έργο του «Αλεξάνδρου Ανάβασις».

2ος αι. μ.Χ.: Η Νικόπολη ορίζεται πρωτεύουσα της ρωμαϊκής «Επαρχίας της Ηπείρου». Η πόλη γνωρίζει πνευματική και οικονομική άνθιση και αποκτά κοσμοπολίτικο χαρακτήρα.

3ος αι. μ.Χ.: Γότθοι και Έρουλοι εισβάλλουν στην Ήπειρο και προξενούν σημαντικές καταστροφές. Η Νικόπολη χάνει την ακτινοβολία της και σταδιακά παρακμάζει.

Τέλη 3ου αι. μ.Χ.: Η Νικόπολη ορίζεται πρωτεύουσα της ρωμαϊκής «Επαρχίας της Παλαιάς Ηπείρου», που περιλαμβάνει την Ακαρνανία, την Ήπειρο και τα νησιά Κέρκυρα, Λευκάδα και Ιθάκη. Σταδιακά ανακάμπτει.

Βυζαντινοί Χρόνοι
324 - 1453 μ.Χ.

4ος - 6ος αι. μ.Χ.: Με την επικράτηση του χριστιανισμού, η πόλη μετατρέπεται σε σπουδαίο χριστιανικό κέντρο. Οικοδομούνται εντυπωσιακές **βασιλικές**, που κοσμούνται με θαυμάσια ψηφιδωτά.

474 μ.Χ.: Οι Βάνδαλοι καταλαμβάνουν την πόλη και αιχμαλωτίζουν μεγάλο μέρος του πληθυσμού. Η Νικόπολη συρρικνώνεται και περιορίζεται στο 1/5 της ρωμαϊκής πόλης.

9ος αι. μ.Χ.: Επιδρομές Βουλγάρων και Αράβων πειρατών πλήττουν ανεπανόρθωτα τη Νικόπολη. Στο πλαίσιο του βυζαντινού συστήματος διοίκησης, ιδρύεται το «Θέμα της Νικόπολης», που περιλαμβάνει τη νότια Ήπειρο και την Αιτωλοακαρνανία. Πρωτεύουσα αυτή τη φορά είναι η Ναύπακτος.

10ος - 11ος αι. μ.Χ.: Οι συνεχείς επιδρομές οδηγούν στην εγκατάλειψη της πόλης. Η Νικόπολη ερημώνεται. Μια νέα πόλη, η Πρέβεζα, ιδρύεται στην είσοδο του Αμβρακικού κόλπου.

Σήμερα: Ο χώρος της Νικόπολης αποτελεί ένα από τα πιο εντυπωσιακά αρχαιολογικά πάρκα της χώρας. Στέκει εκεί με το ίδιο όνομα για πάνω από 2.000 χρόνια, για να θυμίζει την έναρξη μιας σημαντικής περιόδου για την παγκόσμια ιστορία, την επικράτηση του Οκταβιανού Αύγουστου και την εδραίωση της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας.

Βασιλική

Ορθογώνιο, επίμπεκτο κτήριο που υπήρξε ο πιο διαδεδομένος τύπος εκκλησίας κατά τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες.

Γυμνάσιο

Χώρος προπόνησης και δι-εξαγωγής των αθλητικών αγώνων στην αρχαιότητα.

Η Δικαία, δίκαιη όπως το όνομά της, ήταν κόρη του Δημάρε-
του, μάμη - δηλαδή γιαγιά - του θεοσέβαστου Ασκληπιάδη,
γιου του Νικάνορα. Την τίμησαν η Βουλή και ο Δήμος γιατί
ήταν η πρώτη ιέρεια στο ιερό της Αρτέμιδος Κελκαίας από
την ίδρυση της πόλης. Πώς τα μαθαίνουμε αυτά; Από την
επιγραφή που βλέπετε μπροστά σας.

Δικαία, η πρώτη ιέρεια της πόλης!

Μπορείς να διαβάσεις ποιος απένειμε τις τιμές;
Αναγράφεται στον πρώτο στίχο.

Μπορείς να εντοπίσεις το όνομα της ιέρειας
στον δεύτερο στίχο;

Για ποιον λόγο τίμησαν την Δικαία; Ψάξε στον πέμπτο
και τον έκτο στίχο.

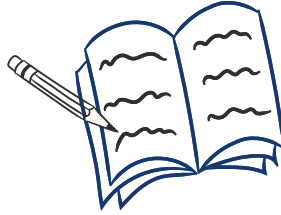
Αφού βρεις πού αναγράφει ότι η Δικαία ήταν η «πρώτη
ιέρεια από την ίδρυση της πόλης», να το υπογραμίσεις
πάνω στην εικόνα.

1

i Η Αρτεμις Κελκαία ήταν πολύ σημαντική θεότητα της Ηπείρου. Στη Νικό-
πολη υπήρχε ιερό προς τιμήν της, το λεγόμενο Κέλκαιον.

Στην αρχαιότητα, η απονομή τιμών σε ένα πρόσωπο και η έκδοση ενός τιμητικού ψηφίσματος ήταν μια συλλογική διαδικασία που ξεκινούσε από την πρόταση ενός εισηγητή και περνούσε από συζήτηση και ψηφοφορία στη συνέλευση του δήμου. Πολύ συχνά ένας χαρακτήρας αποτύπωνε το κείμενο στον λίθο.

Ας δημιουργήσουμε ένα τιμητικό μνημείο, όπως οι αρχαίοι!

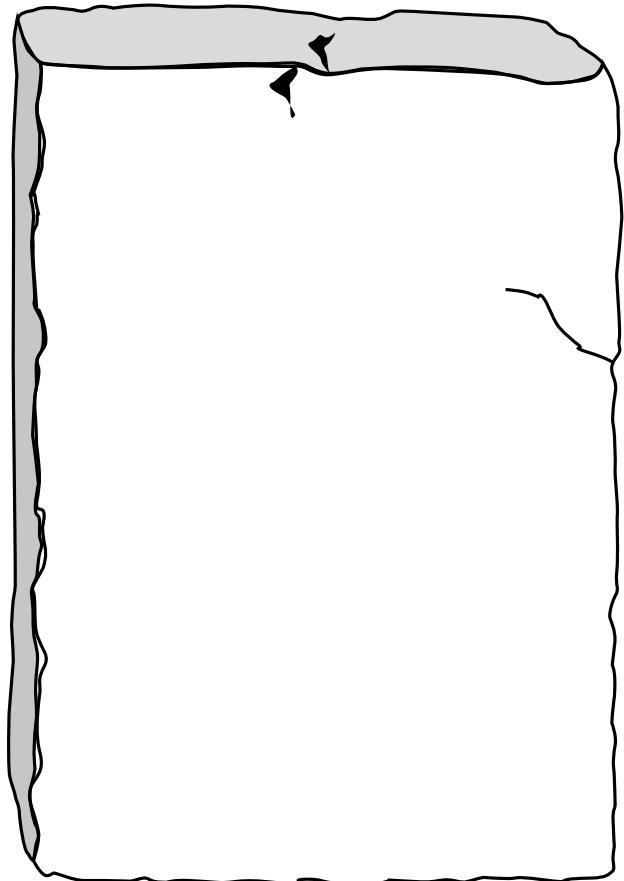
Γίνε και εσύ εισηγητής και πρότεινε στην τάξη σου ένα άτομο που εκτιμάς για να τιμηθεί από το σχολείο. Μετά την εισήγηση, η τάξη – σαν άλλη συνέλευση του Δήμου – θα αποφασίσει, μέσα από συζήτηση, αν το πρόσωπο αυτό αξίζει την τιμή. Στη συνέχεια, γράψτε το κείμενο για το οποίο μπορείτε να πάρετε ως πρότυπο το τιμητικό μνημείο της Δικαίας ή να συντάξετε ελεύθερα ένα κείμενο που θα αποφασίσετε. Ωστόσο, μην ξεχάσετε να συμπεριλάβετε τις παρακάτω πληροφορίες:

Ποιος παίρνει την απόφαση;

Ποιο είναι το τιμώμενο πρόσωπο;

Για ποιο λόγο αξίζει αυτή την τιμή;

Κάποια επιπλέον πληροφορία (για το τιμώμενο πρόσωπο και την οικογένειά του, λεπτομέρειες για τις τιμές που του απονέμονται ...)

Τέλος, σκεφτείτε πού θα μπορούσατε να στήσετε το μνημείο αυτό, προκειμένου να μάθουν όλοι τις ανδραγαθίες του τιμώμενου προσώπου και να μιμηθούν τις αξιόπαινες πράξεις του.

Αυτή είναι μια επιγραφή προς τιμήν του Νεικομήδη, γιου του (επίσης) Νεικομήδη που αγωνίστηκε στη 19η Ακτιάδα. Ο Νεικομήδης νίκησε στο αγώνισμα του **σταδίου** στην κατηγορία των παιδων. Στα Άκτια, όπως και σε πολλούς αρχαίους αγώνες αγωνίζονταν και παιδιά ηλικίας 13-16 ετών. Δεν ήταν μικρό το κατόρθωμά του! Δικαίως η πόλη τον τίμησε στήνοντας αυτό το μνημείο και έτσι διαιώνισε τη νίκη του στους αιώνες.

Ξέρετε ότι η επιγραφή αυτή βοήθησε τους αρχαιολόγους να ταυτίσουν το χώρο ανεύρεσής της με το γυμνάσιο της πόλης; Γιατί πού αλλού θα έστηναν ένα τέτοιο μνημείο αν όχι στον χώρο διεξαγωγής των αγώνων;

Νεικομήδης, δοξασμένος νικητής στα Άκτια τα Μεγάλα!

2

Στους δύο πρώτους στίχους αναγράφεται ποιος τίμησε τον Νεικομήδη! Μπορείς να τους διαβάσεις; Θυμήσου ότι η γραφή είναι συνεχόμενη χωρίς κενά ανάμεσα στις λέξεις.

Τέσσερις λέξεις στη συγκεκριμένη επιγραφή σχετίζονται με τη Νίκη (ή Νείκη, όπως αναγράφεται και σε άλλες επιγραφές της Νικόπολης). Αφού τις εντοπίσεις, σημείωσέ τες πάνω στην εικόνα.

Δύο φορές αναγράφονται οι αγώνες στους οποίους νίκησε ο Νεικομήδης. Εντόπισε και αντίγραψε τις λέξεις που αναφέρονται στη μεγάλη αυτή γιορτή!

Πώς ξέρουμε ότι πρόκειται για την 19η Ακτιάδα;

Στάδιον
 Ήταν το πιο παλιό και δημοφιλές αγώνισμα των αθλητικών αγώνων της αρχαιότητας. Ήταν αγώνας ταχύτητας, απόστασης περίπου 180μ. Η σημερινή λέξη «στάδιο» προέρχεται από το ομώνυμο αρχαίο αγώνισμα.

Εδώ βλέπετε δύο από τους πολλούς βωμούς που έστησαν οι κάτοικοι της Νικόπολης προς τιμήν μας. Πρόκειται για την ύψιστη τιμή αφού μας ταυτίζουν με τους σημαντικότερους θεούς - προστάτες της Ηπείρου.

Αδριανός και Σαβίνα: ένα θεοποιημένο ζευγάρι αυτοκρατόρων

Με ποιον θεό ταυτίζεται ο Αδριανός;

Με ποια θεά ταυτίζεται η Σαβίνα;

Ποιους τίτλους φέρει ο Αδριανός;

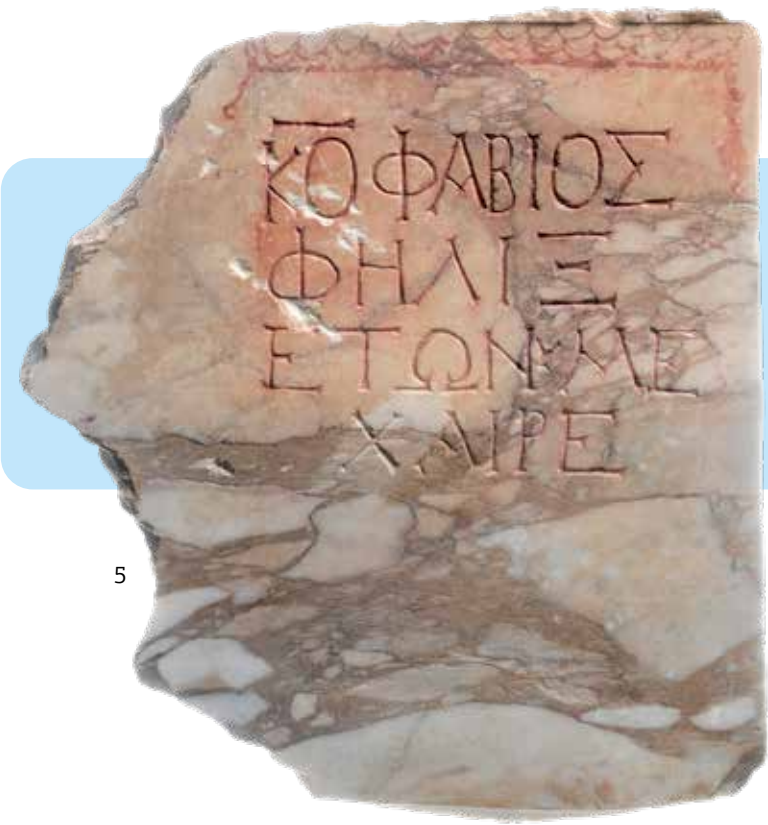

Ο τίτλος του Σεβαστού/-ής είναι η ελληνική απόδοση του λατινικού τίτλου Augustus/a (Αύγουστος / Αυγούστα). Ο τίτλος αυτός είχε θρησκευτική χροιά και αποδόθηκε για πρώτη φορά στον Οκταβιανό τον Ιανουάριο του 27 π.Χ.

Ο Κόιντος Φάβιος Φήλικας και η γυναίκα του Σπένδουσα έζησαν στη Νικόπολη, έκαναν οικογένεια, πέθαναν και τάφηκαν μαζί. Αιώνες μετά οι αρχαιολόγοι βρήκαν τις επιτύμβιες στήλες τους που σήμερα βρίσκονται στο Μουσείο της Νικόπολης.

Φήλιξ και Σπένδουσα: ένα ζευγάρι κοινών θνητών

Η αναγραφή των τριών ονομάτων υποδηλώνει ότι ο νεκρός ήταν Ρωμαίος πολίτης. Το πρώτο όνομα δηλώνεται σε σύντμηση ΚΟ = Κόιντος. Φήλιξ είναι εξελληνισμένη μεταφορά του λατινικού ονόματος Felix, που σημαίνει ευτυχισμένος, τυχερός (πρβλ. την αγγλική λέξη felicity = ευτυχία).

Σε ποια ηλικία απεβίωσε ο Φήλιξ;
 Ετών _____

Ποια είναι τα τρία ονόματα του Φήλικα;

i Από τον 3ο αι. π.Χ. αρχίζει να γενικεύεται η χρήση του αλφαβητικού συστήματος αρίθμησης, στο οποίο κάθε γράμμα του ελληνικού αλφαβήτου συμβόλιζε έναν αριθμό (βλ. πίνακα στη σελίδα 14).

6

Ποια λέξη της επιγραφής μας προδίδει πως η Σπένδουσα είναι σύζυγος του Φίλικα;

Σε ποια ηλικία απεβίωσε η Σπένδουσα;

Ετών

Τα γράμματα της επιγραφής είναι τονισμένα με κόκκινο χρώμα. Στην αρχαιότητα πολλές φορές τα γράμματα των επιγραφών τονίζονταν με χρώμα: κόκκινο, μπλε ή μαύρο.

Αριθμητικό	Αλφαβητικό	Αριθμητικό	Αλφαβητικό	Αριθμητικό	Αλφαβητικό
1	Α'	10	Ι'	100	Ρ'
2	Β'	20	Κ'	200	Σ'
3	Γ'	30	Λ'	300	Τ'
4	Δ'	40	Μ'	400	Υ'
5	Ε'	50	Ν'	500	Φ'
6	Ζ'	60	Ξ'	600	Χ'
7	Ζ'	70	Ο'	700	Ψ'
8	Η'	80	Π'	800	Ω'
9	Θ'	90	Ϟ'	900	Ϸ'
				1000	Α

ΠΩΣ ΘΑ ΗΤΑΝ Η ΔΙΚΗ ΣΟΥ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ;

Γράψε και εσύ με κεφαλαία γράμματα το όνομά σου, το όνομα του γονέα σου, τον τόπο καταγωγής σου και το έτος γεννησίς σου (σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα).

Σε ορισμένες κατηγορίες επιγραφών (επιτύμβιες, αναθηματικές) μπορούμε να διαβάσουμε το όνομα και το πατρώνυμο ενός ανθρώπου ή και τον τόπο καταγωγής του (δημοτικό ή εθνικό). Μπορεί επίσης να αναγράφεται το επάγγελμα ή η ιδιότητά του. Στις αναθηματικές επιγραφές αναγράφεται συχνά και το όνομα του θεού προς τον οποίο γινόταν η προσφορά. Οι γυναίκες αναφέρονται με το όνομά τους και το όνομα του πατέρα και του συζύγου τους, προσθέτοντας τη λέξη *θυγάτηρ* και *γυνή* αντίστοιχα.

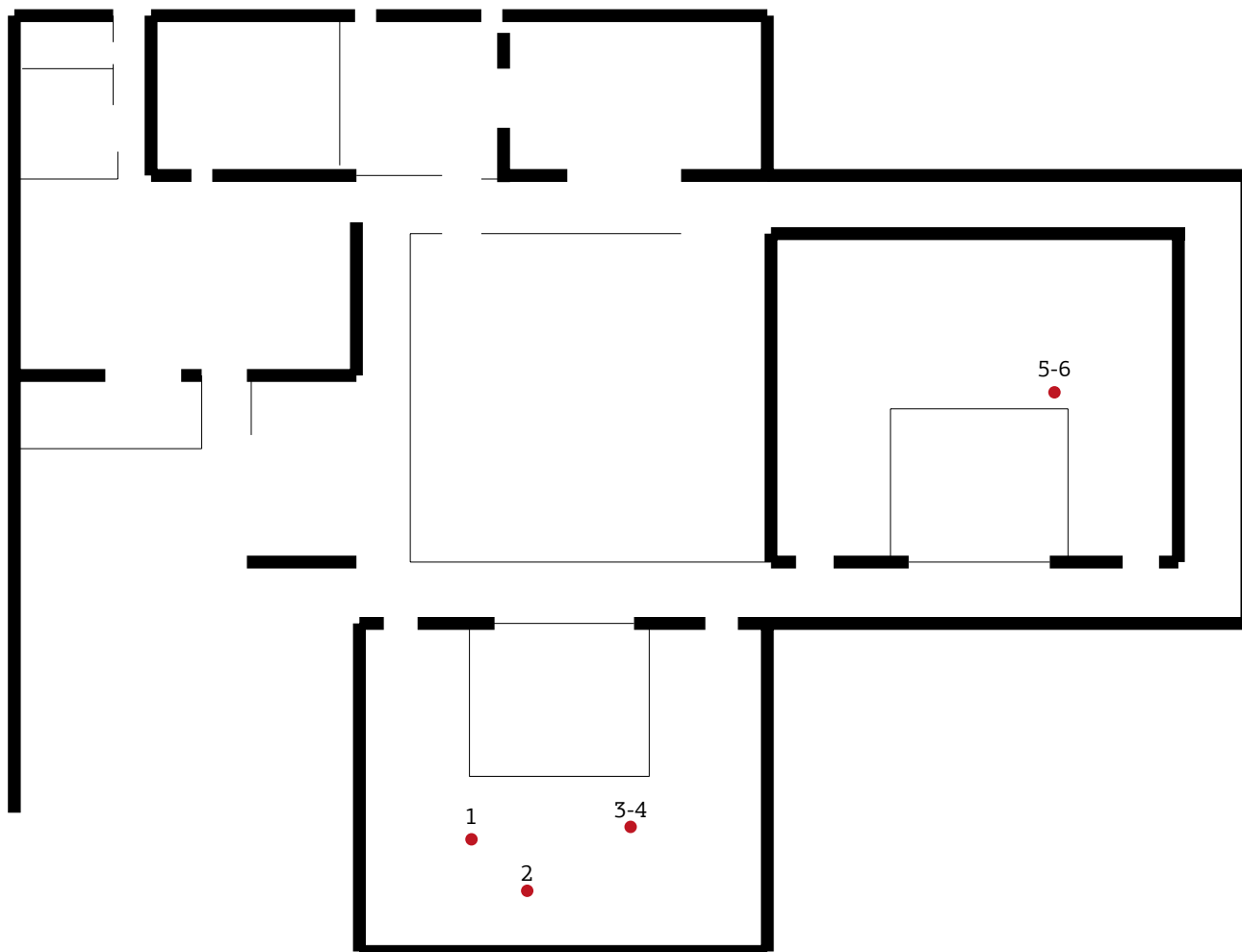
Αρ. ευρ. Στο Αρχαιολογικό Μουσείο Νικόπολης	Μεταγραφή αρχαίου κειμένου	Απόδοση στη Νέα Ελληνική (Ε. Ζαββού)	Χρονολόγηση επιγραφής
1 AMN 80 (SEG 37, 526)	ή βουλή και ο δήμος Δικαίαν Δημαρέτου ίερα-σαμένην τῆ θεῶ ἔν Κελ-καίω πρώτην μετά τὴν τῆς πόλεως κτίσιν, ἀρετῆς ἔ-νεκεν και εὐσεβείας, Ἄσκλη-πιάδου τοῦ Νεικάνορος φιλοσεβάστου μάμμη.	Η βουλή και ο δήμος (τιμούν) τη Δικαία (θυγατέρα) του Δημάρετου, την πρώτη ιέρεια των θεών στο Κέλκαιο μετά την ίδρυση της πόλης, λόγω της αρετής και της ευσεβείας της, γιαγιά του Ασκληπιάδη, γιου του Νικάνορα, που αγαπά τον σεβαστό (αυτοκράτορα).	30-27 π.Χ.
2 AMN 1012 (SEG 44, 468)	ή πόλις ή Νεικοπολιτών Νεικομήδην Νεικομήδους νεικήσαντα Ἄκτια τὰ μεγάλα παῖδας στάδι<ο>ν Ἄκτιάδι ιθ'	Η πόλη των Νικοπολιτών (τιμά) τον Νεικομήδη (γιο) του Νεικομήδη, για τη νίκη που πέτυχε στα Μεγάλα Ἄκτια, στο αγώνισμα του σταδίου των παιδων, κατά την 19η Ακτιάδα.	44 μ.Χ.
3 AMN 938 (SEG 43, 343)	Αὐτοκράτορι Καίσαρι Τραιανῶι · Ἄδριανῶι Σεβαστῶι · Ὀλυμπίωι · Διὶ Δωδωναίωι	(ο βωμός αυτός είναι αφιερωμένος στον) Αυτοκράτορα, Καίσαρα, Τραϊανό Αδριανό, τον Σεβαστό, τον Ολύμπιο, τον Δία τον Δωδωναίο.	Μετά το 128 μ.Χ.
4 AMN 876 (SEG 37, 524)	Σαβεῖνηι Σεβαστῆι Ἄρτέμιδι Κελκαίαι	(ο βωμός αυτός είναι αφιερωμένος στη) Σαβίνα, την Σεβαστή, την Αρτέμιδα Κελκαία.	Μετά το 128 μ.Χ.
5 AMN 362 (Σαμσάρης 67)	Κό(ίντος) Φάβιος Φήλιξ ἐτῶν ΜΕ' χαίρε	Κόιντος Φάβιος Φήλιξ ἐτῶν 45 χαίρε.	2ος αι. μ.Χ.
6 AMN 363 (Σαμσάρης 67)	Σπένδου-σα Φήλικα γυνή ἐτῶν <Ν' < >χαίρε<	Σπένδουσα, σύζυγος του Φήλικα, ἐτῶν 50 χαίρε.	2ος αι. μ.Χ.

*Τα γράμματα που βρίσκονται σε αγκύλες [-] δεν σώζονται αλλά συμπληρώνονται.

Σημειώσεις

A series of horizontal dotted lines for writing notes, spanning the width of the page.

Ενδεικτική Γενική βιβλιογραφία

Κριτζάς Χ. & ά., *Η Ελληνική Γραφή*, Υπουργείο Πολιτισμού – Διεύθυνση Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων - Επιγραφικό Μουσείο, Αθήνα, 2002.

Guarducci M., *Η ελληνική επιγραφική: Από τις απαρχές ως την ύστερη ρωμαϊκή αυτοκρατορική περίοδο*, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα, 2008.

Ενδεικτική Ειδική βιβλιογραφία για τη Νικόπολη

Ζάχος Κ., *Αρχαιολογικός οδηγός Νικόπολης: Περιδιάβαση στο ιστορικό, ιερό και αστικό τοπίο*, Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού – Διεύθυνση Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, Αθήνα, 2015.

Ζάχος Κ., *Αρχαιολογικές έρευνες στο Γυμνάσιο της Ακτίας Νικόπολεως*. Στο *Φηγός: Τιμητικός Τόμος για τον Καθηγητή Σωτήρη Δάκαρη*, Ιωάννινα, 1994, 443-457.

Σαμοάρης Δ., *Η Ακτία Νικόπολη και η «χώρα» της (Νότια Ήπειρος - Ακαρνανία): Ιστοριογεωγραφική και επιγραφική συμβολή*, Θεσσαλονίκη, 1994.

Ιστότοποι

Αρχαιολογικό Μουσείο Νικόπολης. Διαθέσιμο από: <https://nicopolismuseum.gr/>

Επιγραφικό Μουσείο. Διαθέσιμο από: <https://epigraphicmuseum.gr/>

ΘΕΤΙΜΑ. Αρχαίες Ελληνικές Διάλεκτοι. <https://ancdialects.greek-language.gr/>

Ματθαίου Α., *Ανθολογία Επιγραφών: Όψεις του δημοσίου και ιδιωτικού βίου των αρχαίων Ελλήνων*. Στο Πύλη για την Ελληνική γλώσσα. Διαθέσιμο από: https://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/anthology/inscriptions/index.html

ΙΣΤΟΡΙΕΣ
ΓΡΑΦΗΣ
ΑΝΘΡΩΠΟ
ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΑ
ΘΕΣΜΟ
ΛΑΤΡΕΙΕΣ

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης